

אזמרה מדברותך

דברי חיזוק ומוסר מפי מורנו הגאון הגדול רבי עמרם פריד שליט"א דברי חיזוק והתעוררות על חורבן הבית

(נאמר בתשעה באב תשפ"ב)

בס"ד
גיליון מס' 3
ח' אב תשפ"ג
ערב תשעה
באב

מה חרבה מפני שנאת חינום והוא מחוסר הבטחון שכל הקנאה והשנאה ממנו עכ"ל.

מבואר מדברי הגאון **השורש של שנאת חינום ומידות רעות זה נובע מחוסר אמונה וביטחון בהקב"ה**, וזה כפירה ומרידה בהקב"ה וזה גרוע מעבירה **וזה גרוע מג' עבירות** שמי שלבו טוב במידת הביטחון אף על פי שעובר עברות חמורות הוא יותר טוב ממי שמחוסר ביטחון אפי' שעוסק בתורה ובגמ"ח כיון שאין לו ביטחון ומזה נובע מידות רעות שזה השחתה לגמרי של האדם וזה יותר חמור מג' עבירות.

דברי הגר"א שהבטחון הוא כלל

כל המצוות

ותכלית כל התורה זה הביטחון כמו שכתב הגאון (משלי כב, יט) "והוא לפי שעיקר הכל הוא הביטחון השלם והוא כלל כל המצוות".

ביאור דברי הגמ' ביומא (ט') שאחרונים לא

נתגלה עוונם לא

נתגלה קיצם

עוד אמרו בגמ' שם ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרוויהו ראשונים שנתגלה עוונם נתגלה קיצם אחרונים שלא נתגלה עוונם לא נתגלה קיצם.

וכתב שם רש"י 'דנתגלה עוונם' היינו שלא היו מכסין פשעיהם ולא נתגלה עוונם' היינו שרשעים היו בסתר.

והגר"ס ב'אגרת המוסר' (אור ישראל מכתב ג) ביאר דברי הגמ' אלו באופן אחר ואלו דבריו שם, ונכשלים אנחנו בכל עת בעבירות רמות עד שמים יגיעו וכו', אשר אם גם לחשכת לבבנו כסומים נחשבנו, אין רואה גדלם וכו' חמורים הרבה באיכותם ביתר שאת ויתר עז.

וזה הוא ביאור דברי הגמ' "ראשונים שנתגלה עוונם נתגלה קצם אחרונים שלא נתגלה עוונם לא נתגלה קצם", הענין שנתגלה עוונם של הראשונים להיותן עבירות חמורות לעין הרואה באין פנות אל הבינה, אבל עוונות האחרונים בל יראו רק למתבונן היטב הדק גודל חומרם למעלה למעלה להפליא מסתעפות לפרטי חטאים עצומים באין מעצור רחמנא ליצולן ע"כ.

והיינו שבמקדש ראשון שעברו על עוון עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים שהן עבירות חמורות לעין הרואה היה גבול

אנחנו נמצאים עכשיו ביום **המר והנמחר יום חורבן בית אלוקינו יום שכבה אורו ועינו של עולם** (ב"ב ד').

כבר עברו אלף תשע מאות וחמישים וארבע שנה לחורבן בית מקדשנו, ועדיין לא נושענו, נפלה עטרת ראשנו אוי נא לנו כי חטאנו.

עם ישראל מבקש שלש פעמים ביום על בנין ירושלים, ועל מלכות בית דוד ותחזינה עינינו בשובר לציון ברחמים.

כבר אלף תשע מאות וחמישים וארבע שנה, עם ישראל מבקש שלש פעמים ביום ותחזינה עינינו בשובר לציון ברחמים, וכתוב בבראשית רבה (פרשה י"ג) 'כל תפילתן של ישראל אינו אלא על בית המקדש', 'מרי יתבני בי מקדשא, מרי מתי יתבני בי מקדשא'. כ"כ הרבה רבבות רבבות של תפילות ותחנונים נאמרו לפניך ובכל זאת לא זכינו, ובית המקדש נשאר בחורבנו, תפילותינו אינן נשמעות.

מדוע נחרב בית המקדש ומה אנו צריכים

לתקן

אומרת הגמרא ביומא (דף ט"ב) מקדש ראשון מפני מה חרב מפני ג' דברים שהיו בו ע"ז ג"ע ושפיכות דמים, אבל מקדש שני שהיו עוסקים "בתורה ובמצוות וגמילות חסדים" מפני מה חרב, מפני שהיתה בו "שנאת חינום", ללמדך ששקולה "שנאת חינום כנגד שלוש עבירות" ע"ז ג"ע ושפ"ד רשעים היו אלא שתלו ביטחונם בקב"ה

ומבואר עוד בגמ' שם, שעוון בית שני חמור יותר מעוון של בית ראשון ובירה תוכיח שחזרה לראשונים ולא חזרה לאחרונים שבית ראשון חזר לאחר שבעים שנה ובית שני אנחנו כבר קרוב לאלפיים שנה ועדיין לא נבנה בית מקדשינו.

בבית שני היה שנאת חינום שעוונה חמור

שנובע מכפירה

ויש לבאר למה חמור שנאת חינום יותר מג' עבירות חמורות, ובספר אבן שלמה (פ"ג) מובא ביאור בזה מהגאון וז"ל, והטעם כי הראשונים היה מעשיהם הטובים טמונים ועוונותיהם גלויים כי ליבם היה טוב, אבל האחרונים להיפך ורחמנא ליבא בעי ואמרו ראשונים שהיה בהם ע"ז ג"ע ושפיכות דמים אלא שתלו בטחונם בקב"ה נמצא כי מעשיהם רע מאד שכולן ביהרג ואל תעבור עבירות חמורות שבתורה ולבם היה טוב מאד **שמעלת הבטחון על כולם** כנ"ל ואחרונים עסקו בתורה ובגמ"ח **ומפני**

אהבת ישראל הוא היסוד לקבלת התורה שהרי נאמר לפני מתן תורה ויחן שם ישראל כנגד ההר (שמות יט כ) ואומר רש"י ויחן כאיש אחד בלב אחד, רק ע"י האחדות שהיתה בין כל בני ישראל יכלו לקבל את התורה.

הדרך לבניית בית המקדש

מצינו בחז"ל (דברים רבה פ"ה ב'י"ב) אם שלום ביניהם מיד נגאלים" רק שיש שלום בין האנשים שכל אחד חי עם השני בצורה טובה מדברים אחד עם השני על הטענות שיש ומסדרים את הדברים ע"י זה יורד השנאת חינו שזה הסיבה של החורבן וע"י זה נגאלים.

חובת עשיית תשובה ממדות רעות

כתב הרמב"ם בהל' תשובה פרק ז ה"ג "אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהם מעשה כגון זנות גזל ועבירה אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו ולשוב מהן מן הכעס ומן האיבה ומן הקנאה ומן ההיתול ומרדיפת הממון והכבוד ומרדיפת המאכלות וכיו"ב מן הכל צריך לחזור בתשובה וכו' וכן הוא אומר יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו".

אנחנו מלאים חטאים ועוונות, אנחנו צריכים לדעת מה החטאים שלנו ואיך אנחנו יכולים לתקן, ירמיה הנביא אמר בנבואה מפי הקב"ה [ירמיה כה לה] **"הנני נשפט אותך על אמרך לא חטאתי" על זה לבד שאדם לא מכיר בחטאים שלו הוא נענש.**

אנחנו צריכים לדעת ולהכיר שבגלל החטאים שלנו לא נבנה בית במקדש כמו שכתוב בירושלמי (יומא פ"א הל' א') "כל דור שלא נבנה בו בית המקדש הרי זה כאילו נחרב בימיו".

וכתב הרמב"ם (פ"ה מהל' תעניות הל' א') "יש שם ימים שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שאירעו בהן כדי לעורר הלבבות ולפתוח דרכי התשובה ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה עד שגרם להם ולנו אותן הצרות, שבזכרון דברים אלו נשוב להיטיב שנאמר [ויקרא כ"ו] והתוודו את עוונם ואת אבותם וגו' ". (ובהל' ג') "ותשעה באב וחמשה דברים אירעו בו".

מבואר ברמב"ם שעיקר התענית הוא כדי לחזור בתשובה ולתקן מעשינו הרעים שגרמו לנו לחורבן בית המקדש וכן כל אחד צריך להכיר מה הוא צריך לתקן בעיקר בנושא של מידות רעות שזה הגורם לחורבן בית המקדש השני.

אנחנו מבקשים מהקב"ה תעזור לנו לחזור בתשובה ותבנה בית מקדשינו. השיבו השם אליך ונשובה חדש ימינו כקדם.

לעונם שחטאו כך וכך פעמים בעבודה זרה או בגילוי עריות או בשפיכות דמים וזהו 'נתגלה עוונם' ולכן היה עונשם עם גבול וזהו 'נתגלה קיצם' אבל במקדש שני שעברו על עוון שנאת חינו שלעין הרואה אינו עוון חמור אבל באמת מסתעף מזה המון שנאת חינו ולשון הרע והשחתת המידות וזהו 'לא נתגלה עוונם' היה גם עונשם בלי גבול וזהו 'לא נתגלה קיצם'.

ביאור דברי הגמ' יומא (ט') שבבית שני עסקו

בגמ"ח והיה שנאת חינו

ויש לבאר הענין שבבית שני שמצד א' עסקו "בגמ"ח" כמבואר בגמ' יומא הנ"ל, ומאידך גיסא "היו שונאים זה לזה", שאהבת עצמו אינה סותרת את אהבת הבריות, **ואדם יכול להיות בעל חסד עצום בכל נפשו, אבל אם פוגעים באצבע קטנה שלו וק"ו אם תפגע בכבודו, מיד יכעס וישנא את חברו.**

ביאור דברי הגמ' בב"מ (ל') שחורבן הבית

היה על שלא עשו לפנים

משורת הדין

וזה מה שהיה בבית שני דאיתא בב"מ (ל ע"ב) אמר רבי יוחנן לא חרבה ירושלים אלא שהעמידו דבריהם על דין תורה ולא עבדו לפני משורת הדין.

והקושיא הידועה איך על לפני משורת הדין מגיע חורבן בית המקדש.

והתירוץ הידוע שאם היו עושים לפני משורת הדין גם השם היה עושה עם עם ישראל לפני משורת הדין.

אך הביאור הנכון בזה שזה סימן על אהבת עצמו שלא מסוגל לוותר, וזה יסוד דברי חז"ל (זבחים כו) דהקנאה התאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם, לכן נחרב הבית כאמור **שמידות רעות זה חוסר באמונה וביטחון כי אדם שיש לו אמונה וביטחון מוותר ועושה לפני משורת הדין.**

כתוב בפסוק (זכריה ח יז) "ואיש את רעת רעהו אל תחשבו בלבבכם" ופירש רש"י (שם) **הזהירם על שנאת חינו והיא שהחריבה בית מקדש שני.**

ואיש את רעת רעהו אל תחשבו בלבבכם, שיש להוציא מן הלב כל כעס על השני, ואם עשה לך עוולה אל תתיחס לך ותתעלם מזה ותוציא את זה מלבך.

אהבת ישראל

אהבת ישראל הוא היסוד לכל התורה כאמור באבות דר"נ (פרק טז) 'ואהבת לרעך כמוך, ר"ע אומר זה כלל גדול בתורה'.